

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 7.10.2020.
COM(2020) 621 final

2020/0288 (NLE)

Prijedlog

PREPORUKE VIJEĆA

o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma

{SWD(2020) 530}

OBRAZLOŽENJE

1. KONTEKST PRIJEDLOGA

• Razlozi i ciljevi prijedloga

Prijedlog preporuke Vijeća o **jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma** odgovara potrebi na razini Europske unije za borbu protiv diskriminacije i postizanjem jednakog postupanja prema najvećoj europskoj manjini, među ostalim promicanjem jednakosti i socioekonomskim uključivanjem. Ovaj prijedlog predstavljen je zajedno s Komunikacijom Europske komisije „Unija jednakosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma” („Komunikacija”)¹, koja sadržava težnje i glavne ciljeve EU-a i kojom se predlaže upotreba portfelja pokazatelja (Prilog 2. Komunikaciji).

Suzbijanje diskriminacije i socioekonomske isključenosti **još je važnije u kontekstu krize**, kada je izglednije da će siromaštvo i strukturne nejednakosti porasti. Stoga bi mjere socijalnog oporavka trebale obuhvatiti sve, posebno one koji su u nepovoljnom položaju, bez obzira na njihov spol, rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenja, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju. Predsjednica Komisije Ursula von der Leyen obvezala se da će promicati Uniju jednakosti i odlučna je u namjeri da **osigura da jednakost bude u središtu oporavka**.

„**Okvir EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020.**”², koji je Komisija donijela 5. travnja 2011., bliži se kraju. Glavni su mu ciljevi bili suzbijanje socioekonomske isključenosti Roma u EU-u i zemljama proširenja promicanjem jednakog pristupa obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju. Tim se okvirom pozvalo države članice da osmisle nacionalne strategije integracije Roma i odrede nacionalne ciljeve na temelju ciljeva integracije u prethodno navedenim četirima područjima. **Vijeće je 2013. donijelo Preporuku**³ o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama. To je bio prvi neobvezujući pravni (*soft law*) instrument EU-a koji je isključivo usmjeren na Rome. **Preporukom** se ojačao okvir EU-a na sljedeći način:

- pružanjem smjernica državama članicama o tome kako poboljšati djelotvornost nacionalnih mjera za poboljšanje integracije Roma i kako na djelotvorniji način provesti svoje nacionalne strategije integracije Roma,
- predlažući državama članicama da poduzmu djelotvorne mjere politike kako bi osigurale jednako postupanje za Rome, uključujući jednak pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju, te naznačujući na koji bi se način mogla ostvariti sva četiri cilja (osiguravanje jednakog pristupa obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju),
- navodeći da se ti ciljevi mogu postići glavnim ili ciljanim mjerama, uključujući posebne inicijative za sprečavanje ili izjednačavanje nepovoljnog položaja, ili njihovom kombinacijom, pridajući posebnu pažnju rodnoj dimenziji,
- usredotočujući se na suzbijanje diskriminacije, upućujući izričito na suzbijanje antiromizma te proširujući rad u pogledu integracije Roma na nova horizontalna i strukturna područja izvan zapošljavanja, obrazovanja, zdravstva i stanovanja, i

¹ COM(2020) 620 final.

² COM(2011) 173 final.

³ Preporuka Vijeća od 9. prosinca 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama ([SL C 378/1, 24.12.2013.](#)).

- pozivajući države članice da svake godine, počevši od 2016., izvješćuju Komisiju o svim mjerama poduzetima u skladu s Preporukom te o svakom napretku postignutom pri provedbi strategija.

Zaključcima Vijeća za zapošljavanje, socijalnu politiku, zdravstvo i pitanja potrošača (EPSCO) od 8. prosinca 2016.⁴ pozvalo se Komisiju da „provede sredinom provedbenog razdoblja procjenu okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. i predloži strategiju integracije Roma za razdoblje nakon 2020. i uključi u nju prijedlog preispitivanja Preporuke Vijeća”. **Komisija je provela temeljitu evaluaciju okvira EU-a**⁵, koja je prihvaćena u prosincu 2018. te je objavila radni dokument službi o evaluaciji⁶.

Evaluacija i zaključci koje su iz nje izveli Vijeće, Europski parlament te nekoliko europskih i nacionalnih organizacija civilnog društva⁷ **ukazuju na potrebu za obnovom i povećanjem obveze postizanja jednakosti Roma.** Tom bi se obvezom trebala osigurati posebna usredotočenost na nediskriminaciju, što uključuje suzbijanje antiromizma i rješavanje pitanja u četiri socioekonomska područja u kojima se treba poboljšati uključivanje: obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvu i stanovanju⁸. Ona bi isto tako trebala odražavati potrebe određenih skupina i raznolikost unutar romskog stanovništva; uključiti Rome u izradu, provedbu, praćenje i evaluaciju strategija za jednakost i uključivanje Roma; poboljšati određivanje ciljeva, prikupljanje podataka, praćenje i izvješćivanje; te povećati utjecaj glavnih mjera na jednakost i uključivanje Roma.

U srpnju 2019. premijeri zemalja zapadnog Balkana podržali su izjavu o integraciji Roma⁹, uz obvezu da će do trenutka pristupanja ostvariti vidljiv napredak u području obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, stanovanja, popisivanja stanovništva i nediskriminacije.

Komisija je u rujnu 2019. donijela izvješće za 2019. o provedbi nacionalnih strategija integracije Roma¹⁰.

Pred Europom je još dug put do postizanja jednakosti za svoje romsko stanovništvo. U današnje vrijeme Romi su i dalje marginalizirani, a mnogi od njih koji žive u Europi, oko 10 do 12 milijuna Roma¹¹, i dalje se svakodnevno suočavaju s diskriminacijom, antiromizmom i socioekonomskom isključenošću. Te su pojave isprepletene. Sve dok je diskriminacije, ne može doći do jednakosti, a protiv diskriminacije se nemoguće djelotvorno boriti bez suzbijanja antiromizma i poboljšanja socioekonomskog uključivanja i sudjelovanja romskog

⁴ Zaključci Vijeća EPSCO od 8. prosinca 2016., ubrzavanje procesa integracije Roma ([15406/16](#)).

⁵ COM(2018) 785 final.

⁶ SWD(2018) 480 final.

⁷ Rezolucija Europskog parlamenta od 12. veljače 2019. o potrebi za jačim strateškim okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma nakon 2020. i o osnaživanju borbe protiv anticiganizma ([P8_TA\(2019\)0075](#)). Zaključak Vijeća EPSCO od 24. listopada 2019. o ekonomiji dobrobiti ([13432/19](#)), kojim se poziva Komisiju da *obnovi* obvezu uključivanja Roma. Usto, na Konferenciji na visokoj razini o okviru EU-a za nacionalne strategije integracije Roma održanoj u Bukureštu od 4. do 5. ožujka 2019. sudionici su pozvali Komisiju da predloži ambiciozni novi okvir EU-a za razdoblje nakon 2020., dok su države članice i zemlje proširenja pozvali da povećaju svoju obvezu integracije Roma. Informacije s predsjedanja ([7003/19](#), 14.3.2019.).

⁸ O potrebi za jasnijim naglaskom na borbi protiv antiromizma i diskriminacije u okviru EU-a za razdoblje nakon 2020. vidjeti [preporuke stručnjaka](#) izrađene nakon Konferencije „Kako rješavati problem antiromizma u okviru EU-a za Rome za razdoblje nakon 2020.?” (Beč, 27.11.2018.).

⁹ [Izjava partnera sa zapadnog Balkana o integraciji Roma](#) u okviru procesa proširenja EU-a, potvrđena na sastanku čelnika u sklopu Sastanka na vrhu zemalja zapadnog Balkana u Poznańu održanom 5. srpnja 2019. (redoviti sastanci u okviru Berlinskog procesa)

¹⁰ COM(2019) 406 final zajedno sa SWD(2019) 320 final.

¹¹ Vidjeti [procjene Vijeća Europe za 2012.](#)

stanovništva. Potencijal romske djece ograničen je time što dosta njih nema jednak pristup obrazovanju zbog siromaštva, isključenosti i diskriminacije.

Prema dostupnim podacima koje je prikupila Agencija Europske unije za temeljna prava u 2011., 2016. i 2019., sveukupni **napredak u integraciji Roma ograničen je** od 2011., premda postoje znatne razlike među različitim područjima politika i među zemljama¹². Najveći napredak postignut je u obrazovanju (uz smanjenje ranog napuštanja školovanja i bolje stope sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te školovanju, ali uz povećanu segregaciju). Unatoč ublažavanju rizika od siromaštva i poboljšanjima u samoprocjeni zdravstvenog statusa među Romima, zdravstveno osiguranje i dalje je ograničeno. Nije zabilježeno statistički značajno poboljšanje u pristupu zapošljavanju, a omjer mladih Roma koji nisu zaposleni, ne obrazuju se i ne osposobljavaju zapravo je u porastu. Stambena situacija i dalje je složena te predstavlja jedan od najvećih izazova s kojima se romska zajednica suočava unutar i izvan Europske unije. Antiromizam i dalje ima vrlo zabrinjavajuće razmjere. Istodobno, postoje određeni dokazi o blagom smanjenju suočavanja s diskriminacijom među romskim stanovništvom kada pristupaju određenim uslugama. Prema Direktivi Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo („Direktiva o rasnoj jednakosti”)¹³, Komisija je pokrenula postupke zbog povrede protiv triju država članica zbog segregacije romske djece u školama¹⁴.

Pandemija bolesti COVID-19 istaknula je iznimnu izloženost isključenih i marginaliziranih romskih zajednica kratkoročnim negativnim utjecajima na zdravlje i srednjoročnim socioekonomskim utjecajima. Romska djeca koja žive u marginaliziranim zajednicama najviše su pogođena pandemijom. Velik broj romske djece koja žive u kućanstvima bez informatičkih uređaja ili električne energije nemaju mogućnost učenja na daljinu. Kriza je isto tako istaknula **hitnu potrebu za djelotvornijim političkim odgovorom na europskoj razini**.

Sveprisutna nejednakost i sistemski ukorijenjen nepovoljan položaj predstavljaju gubitak ljudskog kapitala i resursa za europska gospodarstva. Nepovoljan položaj s kojim se suočava romsko stanovništvo **utječe na gospodarstvo i društva unutar Europe**. U zemljama s većim udjelom Roma, ova skupina predstavlja sve veći udio stanovništva školskog uzrasta i buduće radne snage. Napretkom u pogledu **socioekonomskog uključivanja** Roma mogao bi se smanjiti nedostatak radne snage i vještina u vrijeme nepovoljnih demografskih kretanja te bi se mogli smanjiti socijalni izdaci, što bi **imalo pozitivan učinak na gospodarstvo**. Ulaganje u bolje obrazovanje i usavršavanje prethodno isključene radne snage može pozitivno utjecati na rast produktivnosti. Europska unija mora djelotvornije **riješiti pitanje nejednakosti** osiguravajući da Romi mogu u potpunosti koristiti sustave socijalne zaštite i mora osigurati da Romi mogu iskoristiti svoj potencijal kako bi pridonijeli gospodarstvu i društvu općenito, što će dovesti do boljih socijalnih i ekonomskih ishoda za sve. **Ovim bi se prijedlogom, u kombinaciji s Komunikacijom koju istodobno donosi Komisija, mogao riješiti problem nejednakosti koja pogađa romsko stanovništvo i mogli bi se ostvariti bolji socijalni ishodi za sve.**

U prijedlogu preporuke utvrđuju se mjere o kojima su države članice izvijestile od 2016. prema preporuci Vijeća iz 2013., te ih se pregledava i proširuje. Svrha je obnoviti i zamijeniti

¹² Izvješće o evaluaciji okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020., [COM\(2018\) 785 final](#).

¹³ [SL L 180, 19.7.2000., str. 22.](#)

¹⁴ CZ, HU i SK.

instrument iz 2013. pružanjem detaljnijih smjernica državama članicama i potvrđivanjem njihove obnovljene dugoročne obveze rješavanja stalnih problema i pitanja kojima se suočava romska zajednica, a koji mogu biti još izraženiji zbog pandemije bolesti COVID-19 i njezina učinka.

Njime se dopunjuje Komunikacija. Obje inicijative predstavljaju strateški okvir EU-a za Rome do 2030., koji je osmišljen da uključi stečeno iskustvo iz prethodnog okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. koja se odnose na područja intervencije, ciljeve praćenja i izvješćivanja, međusektorsku koordinaciju, financiranje i uključivanje različitih dionika.

Prijedlog se sastoji od pet poglavlja:

1. poglavlje koje se odnosi na tri horizontalna cilja predviđena za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije promicanjem: (i) jednakosti, (ii) uključivanja i (iii) sudjelovanja Roma;
2. poglavlje koje se odnosi na četiri sektorska cilja: obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i socijalne usluge, stanovanje i osnovne usluge;
3. poglavlje koje se odnosi na partnerstva i institucionalne kapacitete;
4. poglavlje koje se odnosi na financiranje;
5. poglavlje koje se odnosi na praćenje i izvješćivanje.

Prijedlog bi trebao osigurati sinergiju s novim inicijativama razvijenima na europskoj razini za razdoblje do 2030., a uz upotrebu sredstava Unije te poboljšati provedbu na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

- **Dosljednost s postojećim odredbama politike u tom području**

Preporuka je usklađena s postojećim odredbama u području jednakosti. Nadovezuje se na okvir EU-a za nacionalne strategije integracije Roma, koji završava 2020., i u potpunosti uzima u obzir rezultate evaluacije. Njome se u potpunosti obnavlja i zamjenjuje Preporuka Vijeća iz 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama, kako bi se državama članicama pružile relevantnije i djelotvornije smjernice o tome kako ubrzati napredak u postizanju jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma tijekom sljedećih 10 godina.

Prijedlog je usklađen sa zakonodavstvom EU-a o jednakosti, posebno s Direktivom o rasnoj jednakosti, kojom se zabranjuje diskriminacija na temelju rasnog ili etničkog podrijetla u pogledu zapošljavanja, socijalne zaštite, socijalnih povlastica, obrazovanja te pristupa i opskrbe robom i uslugama dostupnih javnosti te se njime predviđa djelotvorna provedba tog zakonodavstva¹⁵. Prijedlog je usklađen i s Preporukom Komisije (EU) 2018/951¹⁶ o uspostavljanju standardâ za djelotvorno i neovisno funkcioniranje tijela za promicanje jednakog postupanja („tijela za jednakost”), koja su osnovana na temelju Direktive o rasnoj jednakosti¹⁷. Isto tako je usklađen s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima, kojom se

¹⁵ Direktiva Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provođenju načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo („Direktiva o rasnoj jednakosti”), ([SL L 180, 19.7.2000., str. 22.](#)).

¹⁶ Preporuka Komisije (EU) 2018/951 od 22. lipnja 2018. o standardima za tijela za jednakost ([SL L 167, 4.7.2018., str. 28.](#)).

¹⁷ Članak 13. Direktive Vijeća 2000/43/EZ, ([SL L 180, 19.7.2000., str. 22.](#)).

zabranjuje diskriminacija na bilo kojoj osnovi, uključujući rasno i etničko podrijetlo¹⁸. Usto, Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP namijenjena je suzbijanju, putem kaznenog prava, određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije¹⁹.

Ovim bi se prijedlogom trebala potaknuti provedba **europskog stupa socijalnih prava** konsolidacijom 3. načela „jednake mogućnosti” i njegovom povezanošću s nekoliko drugih načela. Kao primjer uzeti su Program UN-a do 2030. i **ciljevi održivog razvoja** Ujedinjenih naroda.

Prijedlog je usklađen s nedavnim strategijama u području jednakosti, kao što su strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025.²⁰, akcijski plan EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025.²¹ i predstojeća strategija za jednakost u pogledu pripadnika skupine LGBTI+, koje rješavaju pitanja posebnog položaja u kojem se nalaze Romkinje, odnosno Romi koji su pripadnici skupine LGBTI+, te strategija EU-a za prava žrtava²².

• Usklađenost s drugim politikama Unije

Prijedlog je usklađen s drugim politikama Europske unije, posebno s **europskim stupom socijalnih prava**, kojemu je svrha povećanje socijalne pravednosti, bez obzira na spol, rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenja, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju. Prijedlog čini dio posebnih inicijativa za provedbu tog europskog stupa i usklađen je sa sličnim inicijativama kao što su pojačana garancija za mlade²³ ili buduća garancija za djecu te predstojeći akcijski plan za provedbu stupa. Njime se pridonosi provedbi akcijskog plana EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025.²⁴ i usklađen je s **Direktivom 2012/29/EU**, kojom se utvrđuju minimalni standardi za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela²⁵, s posebnim naglaskom na žrtve kaznenog djela počinjenog zbog neke osobine osobe ili diskriminatornog motiva. Posebne potrebe Roma već su uključene u novu strategiju EU-a za prava žrtava, a bit će uključene i u nadolazeću strategiju za provedbu Povelje Europske unije o temeljnim pravima. Prijedlog je usklađen i s pravnim i političkim okvirom EU-a koji se bavi problemom **trgovanja ljudima**²⁶. Prijedlog je isto tako usklađen s **Direktivom o audiovizualnim medijskim uslugama**²⁷, kojom se utvrđuju zahtjevi kojima se korisnici audiovizualnih medijskih usluga i platformi za razmjenu videosadržaja štite od poticanja na nasilje ili mržnju, kao i od audiovizualne komercijalne komunikacije diskriminirajuće naravi.

¹⁸ [SL C 303, 14.12.2007., str. 17.](#)

¹⁹ Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenoga 2008. o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima ([SL L 328, 6.12.2008., str. 55.](#)).

²⁰ [COM\(2020\) 152 final.](#)

²¹ COM(2020) 565 final.

²² [COM\(2020\) 258 final.](#)

²³ COM(2020) 277 final.

²⁴ COM(2020) 565 final.

²⁵ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP ([SL L 315, 14.11.2012., str. 57.](#)).

²⁶ Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP (SL L 101, 15.4.2011., str. 1.) i Komunikacija iz 2017. koja se odnosi na „Izvjешće o koracima poduzetima u pogledu strategije EU-a za iskorjenjivanje trgovanja ljudima i utvrđivanju daljnjih konkretnih mjera” (COM(2017)728).

²⁷ Direktiva (EU) 2018/1808 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenoga 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) u pogledu promjenjivog stanja na tržištu ([SL L 303, 28.11.2018., str. 69.–92.](#)).

Njome se platforme za razmjenu videosadržaja isto tako obvezuje na poduzimanje odgovarajućih mjera za zaštitu korisnika od rasističkih i ksenofobnih sadržaja.

Usto, prijedlog osigurava dosljednost između potpore politici EU-a s jedne strane i pravnih instrumenata i instrumenata financiranja koji se mogu mobilizirati i usmjeriti na jednakost i uključivanje Roma s druge strane, kao što je **instrument NextGenerationEU, uključujući instrument za oporavak i otpornost te fondove EU-a**.

2. PRAVNA OSNOVA, SUPSIDIJARNOST I PROPORCIONALNOST

• Pravna osnova

Članak 292. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), prema kojem Vijeće donosi preporuke na prijedlog Komisije, u vezi s **člankom 19. stavkom 1. UFEU-a**, kojim su predviđene odgovarajuće mjere za suzbijanje diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije.

Ostale su relevantne pravne odredbe kako slijedi:

- **članak 2. Ugovora o Europskoj uniji**, u kojem je navedeno da se Unija temelji na vrijednostima poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina. Te su vrijednosti zajedničke državama članicama u društvu u kojem prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost žena i muškaraca,
- **drugi podstavak članka 3. stavka 3. Ugovora o Europskoj uniji**, prema kojem je Unija dužna suzbijati društvenu isključenost i diskriminaciju te promicati zaštitu prava djeteta,
- **članak 10. Ugovora o funkcioniranju Europske unije**, kojim se propisuje da je Unija pri utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti usmjerena borbi protiv diskriminacije na temelju spola, rase, etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije,
- **članak 8. Ugovora o funkcioniranju Europske unije**, u kojem je navedeno da Unija u svim svojim djelatnostima teži uklanjanju nejednakosti i promicanju ravnopravnosti između muškaraca i žena. **Na temelju članka 157. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije**, Europski parlament i Vijeće dužni su donijeti mjere za osiguranje primjene načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada, uključujući načelo jednake plaće za jednaki rad ili za rad jednake vrijednosti,
- **članak 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima**, kojim se zabranjuje svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što su spol, rasa, etničko podrijetlo, religija ili uvjerenje, invaliditet, dob ili spolna orijentacija. U članku 23. Povelje sadržano je pravo na ravnopravnost muškaraca i žena u svim područjima, uključujući zapošljavanje, rad i plaću. Člankom 26. priznaje se i poštuje pravo osoba s invaliditetom na mjere čiji je cilj osiguravanje njihove neovisnosti, društvene i profesionalne uključenosti te njihovo sudjelovanje u životu zajednice. Štoviše, u članku 20. Povelje Europske unije o temeljnim pravima sadržana je jednakost svih pred zakonom,

- **Supsidijarnost (za neisključivu nadležnost)**

Osnovnim zajedničkim vrijednostima, poput jednakosti i temeljnih prava, te zajedničkim ciljevima, poput gospodarskog blagostanja, socijalne kohezije i solidarnosti među državama članicama, poziva se Uniju da djeluje u politikama za postizanje jednakosti i uključivanja Roma. Usto, zbog transnacionalne mobilnosti Roma među zemljama EU-a u kontekstu slobode kretanja i migracija Roma iz trećih zemalja uključivanje Roma postaje zajednički cilj na razini EU-a.

Prijedlogom se osigurava stalna dodana vrijednost djelovanja na razini EU-a. **Evaluacija okvira EU-a pokazala je da je on ostvario pozitivnu dodanu vrijednost EU-a** uključivanjem Roma u programe EU-a i nacionalne programe, razvojem struktura i poboljšanjem dosljednosti politike EU-a te pravnih instrumenata i instrumenata financiranja koji su mobilizirani i usklađeni kako bi se njima unaprijedilo uključivanje Roma. Prijedlogom će se podržati politička obveza te usredotočiti na jednakost Roma i njihovo uključivanje u zemljama EU-a. Zasad nije vjerojatno da učinci okvira EU-a mogu potrajati nakon 2020. bez daljnje potpore EU-a. Potrebno je uložiti veće napore na nacionalnoj razini te je potrebno više vremena za konsolidaciju radnih struktura kako bi se dodatno uskladile i mobilizirale druge politike, pravni instrumenti i instrumenti financiranja i kako bi se na djelotvorniji način pratili učinci politika. Prijedlog je isto tako namijenjen smanjenju rascjepkanosti u provedbi na nacionalnoj razini, što je jedan od nedostataka utvrđenih u evaluaciji okvira EU-a.

Dodana vrijednost djelovanja na razini EU-a postaje još i važnija s obzirom na izazove povezane s krizom uzrokovanom bolešću COVID-19 i njezine posljedice. Mnoge romske zajednice nesrazmjerno su više pogođene zbog općenito ograničenog pristupa osnovnim higijenskim uvjetima i sanitarnoj infrastrukturi, ograničenog pristupa vodi sigurnoj za piće i uslugama zdravstvene skrbi, izrazito teške ekonomske situacije, prenapučenih kućanstava i segregiranih naselja ili kampova koji su isto tako prenapučeni. Potrebno je djelovati na razini EU-a kako bi se osiguralo da pandemija ne optereti nesrazmjerno najugroženije i kako bi se spriječilo pogoršanje postojećih nejednakosti.

- **Proporcionalnost**

Prijedlog u potpunosti poštuje načelo proporcionalnosti. Sve države članice suočavaju se s izazovima u nastojanju da Romima osiguraju jednakost, uključivanje i sudjelovanje. No ti se izazovi razlikuju po intenzitetu (ovisno o brojnosti romskog stanovništva i njihovu udjelu u ukupnom broju stanovnika, kao i o širem kontekstu gospodarstva te posljedicama isključenosti i diskriminacije) i po svojim posebnim značajkama (kao što su transnacionalna mobilnost, migracija ili problemi povezani s dokumentima o građanskom statusu).

Prijedlog se temelji na Komunikaciji kojom se utvrđuje zajednički okvir EU-a sa zajedničkim **minimalnim** obvezama za sve države članice, nadopunjene različitim dodatnim političkim obvezama u skladu s **posebnim okolnostima** u zemljama i različitim izazovima s kojima se suočavaju Romi koji žive na njihovu području. Predložena mjera u potpunosti uzima u obzir prakse država članica i raznolikost nacionalnih strateških okvira.

Za mjerenje napretka, Komisija je, uz potporu Agencije Europske unije za temeljna prava, osnovala radnu skupinu za Rome koja je zadužena za pokazatelje i izvješćivanje kako bi dopunila napore država članica. Radna skupina predložila je portfelj pokazatelja jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma²⁸, koji je razvijen uz potpuno poštovanje posebnih nacionalnih okolnosti. Zemlje mogu odabrati relevantne kvalitativne i/ili kvantitativne

²⁸

Vidjeti Prilog 2. Komunikaciji.

pokazatelje za mjerenje napretka iz portfelja zajedničkih pokazatelja. Istodobno, zahtijevajući od zemalja da odaberu kvalitativne i/ili kvantitativne nacionalne ciljeve na putu ka postizanju ciljeva na razini EU-a, prijedlogom se izbjegava prekomjerna rascjepkanost i nastoji se povećati **obvezu** zemalja za postizanje napretka u pogledu jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma.

Za odabir instrumenta važna je bila i ocjena proporcionalnosti.

- **Odabir instrumenta**

Predloženi je instrument prijedlog preporuke Vijeća, koji poštuje načela supsidijarnosti i proporcionalnosti. Predloženom preporukom pružaju se smjernice državama članicama o tome kako ubrzati napredak u postizanju jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma. Prijedlog je predstavljen zajedno s novom Komunikacijom o strateškom okviru „EU za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma”. Cilj je postići da države članice, Komisija i svi dionici dosljedno i usklađeno surađuju na postizanju zajedničkih ciljeva.

Kao pravni instrument, ovaj prijedlog znači obvezu država članica da primjenjuju mjere iz ove preporuke te je čvrst politički temelj za suradnju na europskoj razini u tom području, uz potpuno poštovanje nadležnosti država članica. Jednom kad se prijedlog donese, njime će se zamijeniti preporuka Vijeća od 9. prosinca 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma.

Ova inicijativa znači obnovljenu i pojačanu obvezu država članica za poboljšanje nacionalnih strateških okvira za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma, jačanje nacionalnih kontaktnih točaka za Rome i daljnje koordinirano izvješćivanje Komisije te praćenje koje provodi Komisija. Ova preporuka stoga zadovoljava potrebu za djelovanjem na razini EU-a, uzimajući pritom u obzir i razlike u položaju Roma u pojedinim zemljama. Preporuka omogućuje Europskoj uniji ostvarivanje zajedničkih ciljeva, dok državama članicama omogućuje i određenu fleksibilnost u pogledu postizanja svojih kvalitativnih i/ili kvantitativnih ciljeva, ovisno o njihovoj početnoj točki, nacionalnoj povijesti i postojećim praksama.

3. **REZULTATI EX POST EVALUACIJA, SAVJETOVANJA S DIONICIMA I PROCJENA UČINKA**

- **Ex post evaluacije/provjere primjerenosti postojećeg zakonodavstva**

Slijedom zaključaka Vijeća od 8. prosinca 2016.²⁹ Komisija je provela temeljitu evaluaciju okvira, donijela izvješće³⁰ o evaluaciji u prosincu 2018. i objavila radni dokument službi o evaluaciji³¹.

Evaluacijom, kojom je obuhvaćeno razdoblje 2011.–2017., ocjenjivale su se važnost, usklađenost, djelotvornost, učinkovitost, koordinacija, pravičnost i održivost okvira te dodana vrijednost EU-a. Temeljila se na:

- opsežnom pripremnom pregledu sekundarne literature, izvješća i baza podataka,
- temeljitim studijama o pojedinim zemljama,

²⁹ Zaključci Vijeća EPSCO od 8. prosinca 2016. o ubrzavanju procesa integracije Roma ([15406/16](#)). Zaključcima Vijeća „poziva se Komisiju da provede srednjoročnu evaluaciju okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. i predloži strategiju integracije Roma za razdoblje nakon 2020. koja bi sadržavala prijedlog revizije Preporuke Vijeća”.

³⁰ COM(2018) 785 final.

³¹ SWD(2018) 480 final.

- razgovorima s dionicima u 16 zemalja EU-a,
- razgovorima na razini EU-a i u trima zemljama proširenja,
- otvorenom javnom savjetovanju,
- istraživanju koje je provedeno među nevladinim organizacijama,
- podacima dobivenima istraživanjem iz 2016. Agencije Europske unije za temeljna prava (EU-MIDIS II), te
- radionicama o vrednovanju.

Evaluacijom je zaključeno da su četiri prioriteta područja (zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo i stanovanje) i dalje ključna za jednakost i uključivanje Roma. Usto, evaluacijom je istaknuto da bi se posebni cilj nediskriminacije trebao temeljiti na pristupu uključivanja te da bi se trebao ostvarivati s posebnim naglaskom na antiromizmu, sprečavanje i suzbijanje diskriminacije.

Evaluacijom je utvrđeno da je okvir ostvario pozitivnu dodanu vrijednost EU-a uključivanjem Roma u programe EU-a i nacionalne programe, razvojem struktura i poboljšanjem dosljednosti politike EU-a te pravnih instrumenata i instrumenata financiranja koji su mobilizirani i usklađeni radi uključivanja Roma.

Primijećeno je da je okvir omogućio državama članicama da prilagode svoje ciljeve posebnom nacionalnom kontekstu. Iako je to značilo da svoj pristup mogu prilagoditi prilikama, evaluacijom je utvrđeno da on isto tako doprinosi neujednačenoj provedbi, smanjenju djelotvornosti i ograničenju napretka u postizanju ciljeva EU-a u pogledu integracije Roma.

Evaluacijom je isto tako zaključeno da su u okviru postojale ograničene mogućnosti da se u obzir uzme raznolikost među romskim stanovništvom. Premalo je pažnje usmjereno na određene skupine među Romima (žene, mladi i djeca te Romi koji se kreću unutar EU-a).

Konačno, evaluacijom je utvrđeno da su mehanizmi upravljanja uspostavljeni na razini EU-a i nacionalnoj razini, no da je njihovo funkcioniranje još uvijek ograničeno. Uloženi su naponi da se poboljša sudjelovanje civilnog društva, no mogućnosti za djelotvornim sudjelovanjem romskog stanovništva u političkom životu i u svim fazama političkog procesa i dalje su ograničene.

U izvješću Komisije o temeljitoj evaluaciji zaključeno je da je „evaluacija pokazala da je okvir EU-a početak procesa koji je, unatoč mnogim ograničenjima i vodeći računa o tome da je riječ o velikom zadatku, pokazao pozitivne rezultate i početnu promjenu trendova”. Iako je u njemu naglašeno da su „u početnoj fazi ostvareni neki opipljivi, iako nedovoljni rezultati”, isto tako je istaknuta potreba da se „cjelokupni proces ojača i bolje usmjeri, s naglaskom na veću političku obvezu, uvođenje posebnih mjerljivih ciljeva i strogo praćenje, te na djelotvorniju provedbu uz dostatno financiranje i participativne sustave upravljanja”.

• **Savjetovanja s dionicima**

Evaluacija okvira EU-a zahtijevala je³² opsežna savjetovanja, od kojih su neka uključivala brojna pitanja usmjerena na budućnost, što je pridonijelo pripremi inicijative. Dodatnim

³² Za pregled tih aktivnosti vidjeti [SWD\(2018\) 480 final](#), Prilog 2.

savjetovanjima za inicijativu nadopunila su se ona već provedena za evaluaciju³³, a njihovo područje primjene i ciljevi bili su usklađeni s preostalim potrebama za prikupljanjem podataka.

Ciljanim savjetovanjima nastojala su se prikupiti mišljenja i savjeti o ključnim tematskim aspektima kao što su moguće politike; kako u inicijativi riješiti pitanja antiromizma, sudjelovanja Roma i raznolikosti; te kako poboljšati praćenje i mjerenje napretka pomoću pokazatelja i ciljeva. U radnom dokumentu službi³⁴, objavljenom istodobno s Komunikacijom kojom se utvrđuju strateški okvir i ovaj prijedlog, detaljno se opisuju savjetovanja, uključeni dionici i način na koji su oni pridonijeli novoj inicijativi.

- **Prikupljanje i primjena stručnog znanja**

Prijedlog se temelji na izvješću Komisije o evaluaciji okvira EU-a³⁵, radnom dokumentu službi o evaluaciji³⁶ i detaljnoj, vanjskoj popratnoj studiji za evaluaciju koju su provele društva ICF/Milieu³⁷, na koju se nadovezuje.

Rezultati istraživanja koje je 2011., 2016. i 2019. provela Agencija Europske unije za temeljna prava u jedanaest, devet, odnosno pet dodatnih država članica, i dalje su važni za prijedlog.

Informacije o provedbi strategija na nacionalnoj razini u EU-u, prikupljene od nacionalnih kontaktnih točaka za Rome od 2016., sadržane su u izvješću Komisije o napretku u pogledu integracije Roma iz rujna 2019.³⁸ Ove su informacije nadopunjene izvješćima civilnog društva u kontekstu pilot-projekta Europskog parlamenta *Roma Civil Monitor*, 2017.–2020.³⁹

Dodatni dokazi i podaci prikupljeni su putem rezultata istraživanja Eurobarometra o poimanju diskriminacije Roma⁴⁰ i vanjskih stručnih studija usredotočenih na način provedbe potrebe da se u većoj mjeri uzme u obzir raznolikost među Romima, borba protiv antiromizma i sudjelovanje Roma⁴¹.

Prijedlog je isto tako imao koristi od bliske suradnje s Agencijom Europske unije za temeljna prava na mehanizmima praćenja, uključujući razvoj pokazatelja ishoda i procesa⁴².

³³ Evaluacija se temelji na opsežnom pripremnom pregledu sekundarne literature, izvješća i baza podataka, razgovorima s dionicima u 16 zemalja EU-a, razgovorima na razini EU-a i u trima zemljama proširenja, otvorenom javnom savjetovanju, istraživanju koje je provedeno među nevladinim organizacijama, podacima dobivenima istraživanjem Agencije Europske unije za temeljna prava (EU-MIDIS II) iz 2016. te radionicama o vrednovanju.

³⁴ SWD(2020) 530 final, vidjeti Prilog 1.

³⁵ COM(2018) 785 final.

³⁶ SWD(2018) 480 final.

³⁷ Vanjska popratna studija za evaluaciju dostupna je [ovdje](#).

³⁸ Izvješće o provedbi nacionalnih strategija integracije Roma, COM(2019) 406 final, zajedno sa SWD(2019) 320 final o mjerama uključivanja Roma dostavljenog u skladu s okvirom EU-a.

³⁹ Detalje o projektu možete vidjeti [ovdje](#).

⁴⁰ Posebno istraživanje Eurobarometra [493](#) o diskriminaciji u EU-u (prvi rezultati objavljeni u rujnu 2019.).

⁴¹ Izvješća kojima su obuhvaćene ove teme dovršena su u veljači 2020. i objavljena su [ovdje](#).

⁴² COM(2020) 620 final (Prilog 2.) i [Monitoring framework for an EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation – Objectives and indicators](#) (Okvir za praćenje strateškog okvira EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma. – Ciljevi i pokazatelji).

- **Procjena učinka**

Predloženi instrument, preporuka Vijeća, pruža smjernice o provedbi strateških okvira za Rome, omogućujući istovremeno državama članicama fleksibilnost pri izradi i provedbi mjera. Stoga nije potrebna procjena učinka.

Očekivani učinci u velikoj mjeri ovise o tome koju su razinu obveze za jednakost i uključivanje Roma države članice prihvatile, tj. težnji koja je uzeta u obzir preporukom Vijeća nakon njezina donošenja te nacionalnim strateškim okvirima koji su potom sastavljeni⁴³. Osim toga, uz opće izazove određivanja opsega jednakosti, nediskriminacije i poštovanja temeljnih prava te njihovo izražavanje novčanom vrijednošću, pri provođenju procjene učinka u području jednakosti i uključivanja Roma dolazi do ozbiljnih ograničenja kada je u pitanju prikupljanje podataka o etničkom podrijetlu u nekim državama članicama.

Sveobuhvatni radni dokument⁴⁴ službi sadržava pregled glavnih iskustava koja proizlaze iz izrade i provedbe okvira EU-a do 2020. Nadovezuje se na godišnja izvješća Komisije, nekoliko evaluacija i studija na razini EU-a, stručna izvješća, izvješća iz sjene civilnog društva i povratne informacije primljene tijekom ciljanih savjetovanja s nacionalnim i međunarodnim dionicima.

- **Primjerenost i pojednostavnjenje propisa**

Nije primjenjivo.

- **Temeljna prava**

Prijedlog pozitivno utječe na zaštitu temeljnih prava. Njime će se ojačati provedba Povelje Europske unije o temeljnim pravima, posebno članka 21., kojim se zabranjuje diskriminacija na bilo kojoj osnovi, uključujući rasno i etničko podrijetlo⁴⁵.

4. **UTJECAJ NA PRORAČUN**

Preporuka nema nikakav financijski učinak na proračun EU-a.

5. **DRUGI ELEMENTI**

- **Planovi provedbe i mehanizmi praćenja, evaluacije i izvješćivanja**

Prijedlogom se zastupa zajednički, ali diferencirani pristup. Njime se pružaju smjernice državama članicama o tome kako izraditi djelotvornije nacionalne strateške okvire, uzimajući u obzir izazove pojedinih zemalja koji se odnose na jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma. Za bolje praćenje napretka, prijedlogom se pozivaju države članice da upotrebljavaju zajednički okvir pokazatelja jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma. Radna skupina za pokazatelje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma nakon 2020., koju je na zahtjev Komisije koordinirala Agencija Europske unije za temeljna prava, radila je na razvoju tog okvira. Okvir pokazatelja pruža usporedive, pouzdane i relevantne pokazatelje za praćenje napretka i evaluaciju rezultata nacionalnih strateških okvira za Rome. Uključuje **pokazatelje procesa** kako bi se uzele u obzir mjere (uključujući politike, programe i projekte) i **pokazatelje ishoda** za mjerenje napretka u postizanju ciljeva na temelju statističkih podataka,

⁴³ Vidjeti Radni dokument službi koji je objavljen istodobno s ovim prijedlogom, SWD(2020) 530 final.

⁴⁴ SWD(2020) 530 final.

⁴⁵ Objašnjenja koja se odnose na Povelju Europske unije o temeljnim pravima ([SL C 303/17, 14.12.2007., str. 17.](#)).

koji mogu biti preuzeti iz podataka popisa stanovništva, administrativnih podataka i/ili podataka dobivenih istraživanjima. Ovim se portfeljem kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja uzimaju u obzir nacionalne okolnosti i dostupna baza dokaza.

U sljedećoj tablici sažeto je prikazan predviđeni ciklus praćenja, izvješćivanja i evaluacije:

Redovna istraživanja (Agencija Europske unije za temeljna prava)	Izvješća nacionalnih kontaktnih točaka za Rome	Izvješća o upotrebi sredstava EU-a	Praćenje civilnog društva	Izvješća Komisije o praćenju	Evaluacije i budući prijedlog politike
Prikupljanje podataka: 2020. Rezultati: 2021.	Nacionalni strateški okviri: 2021.		Prvi krug nacionalnih izvješća civilnog društva: proljeće 2022.	Izvješće Komisije o nacionalnim strateškim okvirima: jesen 2022.	
	Nacionalna izvješća o provedbi: 2023.		Drugi krug nacionalnih izvješća civilnog društva: proljeće 2024.	Izvješće Komisije o provedbi: jesen 2024.	
Prikupljanje podataka: 2024. Rezultati: 2025.		Izvješće o ključnim etapama pokazatelja ostvarenja: 2024.			Temeljita evaluacija strateškog okvira EU-a za Rome
	Nacionalna izvješća o provedbi: 2025.		Treći krug izvješća civilnog društva: proljeće 2026.	Izvješće Komisije o provedbi: jesen 2026.	
Prikupljanje podataka: 2028. Rezultati: 2029.	Nacionalna izvješća o provedbi: 2027.	Izvješće o ciljevima pokazatelja ostvarenja: 2029.	Četvrti krug izvješća civilnog društva: proljeće 2028.	Izvješće Komisije o provedbi: jesen 2028.	
	Nacionalna izvješća o provedbi: 2029.				Prijedlog Komisije za daljnje aktivnosti: 2030. <i>Ex post</i> evaluacija

- **Dokumenti s objašnjenjima (za direktive)**

Nije primjenjivo.

- **Detaljno objašnjenje posebnih odredaba prijedloga**

Odjeljci od 1. do 4. upućuju na horizontalne ciljeve za jednakost, uključivanje i sudjelovanje te su u njima predložene mjere za poticanje napretka u tim područjima.

Odjeljci od 5. do 10. upućuju na sektorske ciljeve za osiguravanje djelotvornog jednakog pristupa Roma uključivom redovnom obrazovanju, kvalitetnom i održivom zapošljavanju, kvalitetnim uslugama zdravstvene skrbi i socijalnim uslugama, odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama.

Odjeljci od 11. do 27. upućuju na potrebu za jačanjem partnerstva i institucionalnog kapaciteta brojnih dionika koji će biti uključeni u ovo međusektorsko područje.

U odjeljcima od 11. do 13. preporučuje se državama članicama da osiguraju da nacionalne kontaktne točke za Rome imaju potrebne resurse i ovlaštenja za djelotvornu koordinaciju provedbe nacionalnih politika za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma.

U odjeljcima 14. i 15. potiču se države članice da osiguraju bolju uključenost tijelâ za promicanje jednakog postupanja i podrže njihovu neovisnost i suradnju sa svim relevantnim dionicima.

U odjeljcima 16. i 20. države članice pozvane su da osiguraju dodatnu mobilizaciju i pruže dodatnu podršku na lokalnoj i regionalnoj razini kako bi se poboljšala provedba nacionalnog strateškog okvira za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma.

Odjeljci od 21. do 27. usredotočeni su na suradnju i uključivanje civilnog društva.

Odjeljci od 28. do 34. upućuju na načine za djelotvorniju upotrebu sredstava EU-a i nacionalnih sredstava.

U odjeljcima od 35. do 39. revidiraju se mehanizmi praćenja i izvješćivanja, s ciljem smanjenja administrativnog opterećenja u pogledu izvješćivanja te pružanja Komisiji i Agenciji Europske unije za temeljna prava čvršće potpore upotrebom zajedničkog portfelja pokazatelja procesa i ishoda kako bi se pratio napredak u ostvarivanju težnji i glavnih ciljeva EU-a.

Prijedlog

PREPORUKE VIJEĆA**o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 292. u vezi s člankom 19. stavkom 1.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske Komisije,

budući da:

- (1) Direktivom Vijeća 2000/43/EZ⁴⁶ utvrđuje se okvir kojim se u cijeloj Uniji osigurava zaštita od diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla pri zapošljavanju, obrazovanju, ostvarivanju socijalne zaštite uključujući socijalno osiguranje i zdravstvenu skrb, socijalnih prednosti i pristupa dobrima i uslugama, uključujući stanovanje. Svrha je ove Preporuke doprinijeti djelotvornoj provedbi Direktive.
- (2) Okvirnom odlukom Vijeća 2008/913/PUP⁴⁷ obvezuje se države članice da kriminaliziraju javno poticanje na nasilje ili mržnju na temelju rase, boje kože, vjere, porijekla ili nacionalnog ili etničkog podrijetla te da osiguraju da se rasistička i ksenofobična motivacija smatra otegotnom okolnošću, ili da je nacionalni sudovi mogu uzeti u obzir pri određivanju kazni. Ova bi Preporuka trebala ojačati borbu protiv govora mržnje, zločina iz mržnje i nasilja prema Romima. U skladu s Direktivom 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća⁴⁸ o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, Preporuka isto tako ima za cilj promicanje potpore Romima koji su žrtve takvih kaznenih djela.
- (3) U europskom stupu socijalnih prava⁴⁹ utvrđen je niz načela za potporu i povećanje socijalne pravednosti, bez obzira na spol, rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenja, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju. Ciljanje skupina koje su izložene visokom riziku od diskriminacije ili socijalne isključenosti ključno je za potporu provedbi načelâ stupa socijalnih prava. Ovom se preporukom doprinosi i održivom razvoju demokratskih društava u kojima vladaju jednakost i uključivost u skladu s ciljevima održivog razvoja Ujedinjenih naroda⁵⁰.

⁴⁶ Direktiva Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provođenju načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo ([SL L 180, 19.7.2000., str. 22.](#)).

⁴⁷ Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenoga 2008. o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima ([SL L 328, 6.12.2008., str. 55.](#)).

⁴⁸ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP ([SL L 315, 14.11.2012., str. 57.](#)).

⁴⁹ [Europski stup socijalnih prava.](#)

⁵⁰ [Promijeniti svijet: program održivog razvoja do 2030.](#), Ujedinjeni narodi, 2015.

- (4) Komisija je Europskom parlamentu i Vijeću podnijela prijedloge uredbi o zajedničkim odredbama za razdoblje 2021.–2027.⁵¹, Europskog socijalnog fonda plus⁵² te Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda⁵³. Ti prijedlozi upućuju na jednakost i nediskriminaciju kao horizontalna načela kojih se treba pridržavati u provedbi fondova. Prijedlogom za Europski socijalni fond plus posebno se poziva države članice i Komisiju da osiguraju jednakost i nediskriminaciju⁵⁴ u provedbi programâ, a upućuje na promicanje socioekonomske integracije državljana trećih zemalja i uključivanje marginaliziranih zajednica poput romske zajednice⁵⁵, zajedno s uvjetima koji omogućuju provedbu nacionalnog strateškog okvira za Rome. Do donošenja tih mjera, ovom se Preporukom želi uspostaviti izričita poveznica između fondova Unije⁵⁶ s jedne strane, i prioriteta politike za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma s druge strane.
- (5) Komunikacija Komisije od 3. ožujka 2010. pod naslovom „Europa 2020.: strategija za pametan, održiv i uključiv rast” („strategija Europa 2020.”) dala je značajan poticaj borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti postavljanjem zajedničkih europskih ciljeva za smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti te povećanje razine školovanja i zaposlenosti. Ti se ciljevi ne mogu postići bez poboljšanja jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma, za što se ovom Preporukom pružaju posebne smjernice.
- (6) Vijeće je 19. svibnja 2011. potvrdilo Komunikaciju Komisije od 5. travnja 2011. pod naslovom „Okvir EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020.”, kojom se potiču države članice da na sveobuhvatan način unaprijede socijalno i ekonomsko uključivanje Roma i kojom se utvrđuju ciljevi na području obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene skrbi i stanovanja. Unatoč ograničenjima u početnoj fazi izrade, okvir je ostvario važnu dodanu vrijednost EU-a na koju se nadovezuje ova Preporuka, među ostalim uvođenjem stečenih iskustava iz provedbe okvira.
- (7) Preporuka Vijeća od 9. prosinca 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama⁵⁷ osmišljena je da se njome ojačaju nacionalne mjere integracije

⁵¹ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i financijskih pravila za njih i za Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vize („Prijedlog uredbe o zajedničkim odredbama”), [COM\(2018\) 375 final](#), 29.5.2018.

⁵² Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o Europskom socijalnom fondu („Prijedlog za ESF+”), [COM\(2018\) 382 final](#), 30.5.2018.

⁵³ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o Europskom fondu za regionalni razvoj i Kohezijskom fondu „Prijedlog za EFRR i Kohezijski fond”, [COM\(2018\) 372 final](#), 29.5.2018.

⁵⁴ Članak 6. Prijedloga za ESF+, [COM\(2018\) 382 final](#).

⁵⁵ Članak 4. stavak 1. točka (viii) Prijedloga za ESF+, [COM\(2018\) 382 final](#).

⁵⁶ Obuhvaća fondove predviđene i/ili uključene u: Prijedlog uredbe o zajedničkim odredbama, [COM\(2018\) 375 final](#); Prijedlog za ESF+, [COM\(2018\) 382 final](#); Prijedlog za EFRR i Kohezijski fond, [COM\(2018\) 372 final](#); Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi programa InvestEU, [COM\(2020\) 403 final](#), 29.5.2020; Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi instrumenta za oporavak i otpornost, [COM\(2020\) 408 final](#), 28.5.2020; Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi programa Prava i vrijednosti, [COM\(2018\) 383 final](#), 30.5.2018.; Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi programa „Erasmus”: programa Unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1288/2013, [COM\(2018\) 367 final](#), 30.5.2018.; Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi programa djelovanja Unije u području zdravlja za razdoblje 2021.–2027. i o stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 282/2014, [COM\(2020\) 405 final](#), 28.5.2020.

⁵⁷ [SL C 378, 24.12.2013., str. 1.](#)

Roma. U njoj se poziva države članice da jednom godišnje obavješćuju Komisiju o svim mjerama poduzetima u skladu s preporukom te o svakom napretku u provedbi svojih nacionalnih strategija integracije Roma. Ova se preporuka nadovezuje na ta iskustva te se njome preispituju i proširuju mjere koje treba poduzeti.

- (8) U zaključcima Vijeća od 8. prosinca 2016. o „ubrzavanju procesa integracije Roma”⁵⁸ poziva se Komisiju da provede srednjoročnu evaluaciju okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma za 2020. te da na temelju toga predloži inicijativu za razdoblje nakon 2020. Iako je evaluacijom potvrđena dodana vrijednost okvira, zabilježeno je da se Romi u Europi i dalje suočavaju s diskriminacijom i socioekonomskom isključenošću.
- (9) Evaluacija i zaključci koje su iz nje izveli Vijeće, Europski parlament te nekoliko europskih i nacionalnih organizacija civilnog društva⁵⁹ ukazuju na potrebu za obnovljenom i povećanom obvezom postizanja jednakosti i uključenosti Roma. Tom bi se obvezom trebala osigurati posebna usredotočenost na nediskriminaciju, uključujući borbu protiv antiromizma, posebnog oblika rasizma prema Romima, kao i usredotočenost na četiri područja socioekonomskog uključivanja, a to su obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i stanovanje⁶⁰. Ona bi isto tako trebala odražavati potrebe određenih skupina i raznolikost romskog stanovništva; uključiti Rome u izradu, provedbu, praćenje i evaluaciju strategija za jednakost i uključivanje Roma; poboljšati određivanje ciljeva, prikupljanje podataka, praćenje i izvješćivanje; te povećati utjecaj glavnih mjera na jednakost i uključivanje Roma.
- (10) Preporuka se isto tako nadovezuje na različite rezultate koji su prethodno navedeni u rezolucijama Europskog parlamenta⁶¹, zaključcima Vijeća⁶² i komunikacijama Komisije⁶³.
- (11) Nakon „okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020.”, Komisija je izradila paket koji sadržava ovu Preporuku i Komunikaciju „Unija jednakosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma” („Komunikacija”)⁶⁴. Komunikacijom se utvrđuju težnje i ciljevi na razini EU-a i minimalne obveze za sve

⁵⁸ Zaključci Vijeća EPSCO od 8. prosinca 2016., ubrzavanje procesa integracije Roma ([15406/16](#)).

⁵⁹ Rezolucija Europskog parlamenta od 12. veljače 2019. o potrebi za jačim strateškim okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma nakon 2020. i o osnaživanju borbe protiv anticiganizma ([P8_TA\(2019\)0075](#)). Zaključak Vijeća EPSCO od 24. listopada 2019. o ekonomiji dobrobiti ([13432/19](#)), kojim se poziva Komisiju da *obnovi* obvezu uključivanja Roma. Usto, na Konferenciji na visokoj razini o okviru EU-a za nacionalne strategije integracije Roma održanoj u Bukureštu od 4. do 5. ožujka 2019. sudionici su pozvali Komisiju da predloži ambiciozni novi okvir EU-a za razdoblje nakon 2020., dok su države članice i zemlje proširenja pozvali da povećaju svoju obvezu integracije Roma. Informacije predsjedništva ([7003/19](#), 14.3.2019.).

⁶⁰ O potrebi za jasnijim naglaskom na borbi protiv antiromizma i diskriminacije u okviru EU-a za razdoblje nakon 2020. vidjeti [preporuke stručnjaka](#) izrađene nakon Konferencije o antiromizmu. Kako riješiti problem antiromizma u okviru EU-a za Rome za razdoblje nakon 2020.? (Beč, 27.11.2018.).

⁶¹ Rezolucija Europskog parlamenta od 15. travnja 2015. povodom Međunarodnog dana Roma – rasna netrpeljivost prema Romima u Europi i priznanje na razini EU-a dana sjećanja na genocid nad Romima u Drugom svjetskom ratu ([P8_TA\(2015\)0095](#)). Rezolucija Europskog parlamenta od 25. listopada 2017. o aspektima temeljnih prava u integraciji Roma u EU-u: borba protiv anticiganizma ([P8_TA\(2017\)0413](#)). Rezolucija Europskog parlamenta od 12. veljače 2019. o potrebi za jačim strateškim okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma nakon 2020. i o osnaživanju borbe protiv anticiganizma ([P8_TA\(2019\)0075](#)).

⁶² Zaključci Vijeća EPSCO od 8. prosinca 2016., ubrzavanje procesa integracije Roma ([15406/16](#)).

⁶³ Komisija je od 2013. podnosila [godišnja izvješća](#).

⁶⁴ COM(2020) 620 final.

države članice, koje se mogu dopuniti nacionalnim mjerama i potporom EU-a, ovisno o nacionalnom kontekstu i brojnosti romskog stanovništva. Najnoviji podaci pokazuju da 60 % Europljana još uvijek smatra da je diskriminacija Roma rasprostranjena u njihovoj zemlji, dok se više od 60 % njih slaže da bi društvo moglo imati koristi kada bi se Romi bolje integrirali⁶⁵. Glavni je cilj ove Preporuke pomoć pri promicanju jednakosti i suzbijanju isključenosti Roma, uz njihovo aktivno sudjelovanje.

- (12) Pandemija bolesti COVID-19 uzrokovala je krajnju izloženost isključenih i marginaliziranih romskih zajednica negativnim utjecajima na zdravlje i socioekonomskim utjecajima, što može dovesti do daljnjeg pogoršanja postojećih nejednakosti. Ovom se preporukom nastoje smanjiti strukturne nejednakosti s kojima se suočavaju Romi rješavanjem problema ograničenog pristupa vodi sigurnoj za piće⁶⁶, sanitarnoj infrastrukturi i uslugama zdravstvene skrbi, nedostatka objekata i digitalnih vještina koji bi pojedincima omogućili sudjelovanje u obrazovanju na daljinu, izrazito teške ekonomske situacije, prenapučenih kućanstava, segregiranih naselja ili kampova.
- (13) U kontekstu rastućeg populizma⁶⁷ i rasizma unutar Unije⁶⁸, potrebno se usredotočiti na suzbijanje i sprečavanje diskriminacije, uključujući suzbijanje antiromizma, koji je temeljni uzrok diskriminacije i isključenosti te na njih utječe. To se potvrđuje u akcijskom planu EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025.⁶⁹, u kojem se iznose i konkretne mjere za borbu protiv rasizma. Antiromizam još uvijek je izrazito prihvaćen⁷⁰ oblik rasizma, koji potječe od načina na koji konvencionalno društvo gleda na pojedince i kako postupa prema pojedincima koji se smatraju „ciganima” tijekom povijesnog „otuđivanja” (*othering*), koje se temelji na stereotipima i stavovima, pa čak i ako do toga dolazi nenamjerno ili nesvjesno. Europski parlament

⁶⁵ Posebno istraživanje Eurobarometra [493](#). o diskriminaciji u EU-u (prvi rezultati objavljeni u rujnu 2019.).

⁶⁶ Vidjeti Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća od 24. veljače 2020. o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju (preinaka) – politički dogovor ([ST 606 2020 REV 1](#)), kojim se od država članica zahtijeva da poduzmu potrebne mjere za poboljšanje ili održavanje pristupa vodi namijenjenoj za ljudsku potrošnju za sve, a posebno za ranjive i marginalizirane skupine (članak 16.) i kojim se utvrđuje da bi bilo važno da u te skupine budu uključene manjinske kulture, kao što su Romi i Putnici (uvodna izjava 31.).

⁶⁷ *The Relentless Rise of Populism in Europe* (Neprestani rast populizma u Europi). Niall McCarthy, 2. svibnja 2019., [Statista](#).

⁶⁸ *Widespread racism continues to plague Europe* (Europa i dalje pogođena rasprostranjenim rasizmom). Agencija Europske unije za temeljna prava, 20. lipnja 2019., [publikacija](#) koja se temelji na [Fundamental Rights Report 2019](#) (Izvešće o temeljnim pravima za 2019.), Agencija Europske unije za temeljna prava, 6. lipnja 2019.

⁶⁹ COM(2020) 565 final.

⁷⁰ [Opća preporuka politike br. 3](#) Europske komisije protiv rasizma i netolerancije („ECRI”) o borbi protiv rasizma i netolerancije prema Romima/Ciganima, donesena 6. ožujka 1998. U preambuli njihove [Opće preporuke politike br. 13. o borbi protiv rasne netrpeljivosti prema Romima i diskriminacije Roma](#) ponovno se ističe da je „rasna netrpeljivost prema Romima osobito postojan, nasilan, opetovan i uobičajen oblik rasizma.”

od 2005. upotrebljava izraz antiromizam u svojim izvješćima i rezolucijama⁷¹. Nekoliko međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva prepoznalo je taj fenomen, poznat i kao rasizam prema Romima, romofobija i anticiganizam. Vijeće je 2016. prepoznalo potrebu za borbom „protiv svakog oblika rasizma prema Romima, odnosno netrpeljivosti prema Romima, koji je temeljni uzrok njihove socijalne isključenosti i diskriminacije”⁷².

- (14) Pri usmjeravanju na romsko stanovništvo, važno je uzeti u obzir posebne potrebe ili ranjivosti određenih skupina⁷³, uključujući žene, mlade i djecu koji su pripadnici romske zajednice, Rome koji su pripadnici skupine LGBTI+, starije romsko stanovništvo, Rome s invaliditetom, državljane trećih zemalja ili osobe bez državljanstva i Rome koji se kreću u EU-u. Stoga se ovom preporukom uzima u obzir važnost rješavanja problema višestruke diskriminacije⁷⁴. U njoj su predložene mjere za bolju zaštitu i uključivanje romske djece koja su posebno izložena diskriminaciji i segregaciji. U njoj se isto tako razmatra stvaranje prilika kako bi se pokrenuli neiskorišteni potencijali mladih Roma povećanjem njihova aktivnog sudjelovanja u programima i mjerama usmjerenima na mlade⁷⁵, poput onih koji se navode u „Potpori za zapošljavanje mladih: lakši prelazak u svijet rada za novu generaciju”⁷⁶.
- (15) Priznajući raznolikost koja postoji među Romima, pojam „Romi” upotrebljava se kao krovni pojam koji se odnosi na niz različitih skupina romskog podrijetla, kao što su Romi, Sinti, Kale, Cigani, Romaničeli i Bojaši/Rudari. Pojam obuhvaća i skupine kao što su Aškali, Egipćani, Jeniši, Istočne skupine (uključujući Dome, Lome, Rome i Abdale) te populacije koje putuju, uključujući etničke Putnike i stanovništvo koje se označuje administrativnim izrazom „Gens du voyage”, kao i osobe koje se izjašnjavaju kao Cigani, Tsigani ili Tzigani, ne negirajući pritom posebna obilježja ovih skupina.
- (16) U kontekstu mobilnosti unutar Unije potrebno je poštovati pravo na slobodu kretanja građana Unije i uvjete njegove primjene. To uključuje raspolaganje dostatnim

⁷¹ Rezolucija Europskog parlamenta od 28. travnja 2005. o položaju Roma u EU-u (P6_TA(2005)0151), Rezolucija Europskog parlamenta od 15. travnja 2015. povodom Međunarodnog dana Roma – rasna netrpeljivost prema Romima u Europi i priznanje na razini EU-a dana sjećanja na genocid nad Romima u Drugom svjetskom ratu ([P8_TA\(2015\)0095](#)); Rezolucija Europskog parlamenta od 25. listopada 2017. o aspektima temeljnih prava u integraciji Roma u EU-u: borba protiv anticiganizma ([P8_TA\(2017\)0413](#)), Rezolucija Europskog parlamenta od 12. veljače 2019. o potrebi za jačim strateškim okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma nakon 2020. i o osnaživanju borbe protiv anticiganizma ([P8_TA\(2019\)0075](#)).

⁷² Zaključci Vijeća EPSCO od 8. prosinca 2016., ubrzavanje procesa integracije Roma ([15406/16](#)).

⁷³ U odnosu na razne kontekste, primjerice u vezi s trgovanjem ljudima, čije su žrtve uglavnom žene i djeca u romskoj zajednici.

⁷⁴ Pojam „višestruka diskriminacija” upotrebljava se kao sveobuhvatni pojam za bilo kakav slučaj diskriminacije na temelju više razloga za diskriminaciju koji se očituje na dva moguća načina. Jedan je „dodatna diskriminacija”, kada do diskriminacije dolazi na temelju više razloga koji su neovisni jedan o drugome, a drugi je „višedimenzionalna diskriminacija”, kada se diskriminacija odvija na temelju dvaju ili više razloga koji su međusobno isprepleteni i djeluju na način da su povezani ili neodvojivi. Rješavanje problema višestruke diskriminacije. Prakse, politike i propisi. Izvješće Europske komisije ([2007.](#)). Višestruka diskriminacija u pravu Unije: mogućnosti pravnog odgovora na višedimenzionalnu rodnu diskriminaciju. Europska mreža pravnih stručnjaka u području rodne ravnopravnosti. Europska komisija ([2009.](#)).

⁷⁵ Zaključci Vijeća EPSCO od 8. prosinca 2016., ubrzavanje procesa integracije Roma ([15406/16](#)).

⁷⁶ Komunikacija „Potpora za zapošljavanje mladih: lakši prelazak u svijet rada za novu generaciju”, [COM\(2020\) 276 final](#), 1.7.2020. Komisijin Prijedlog preporuke Vijeća „Lakši prelazak u svijet rada – jačanje Garancije za mlade” [COM\(2020\) 277 final](#), 1.7.2020. Komisijin prijedlog preporuke Vijeća o „strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO) za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i otpornost” [COM\(2020\) 275 final](#), 1.7.2020.

sredstvima i sveobuhvatno zdravstveno osiguranje, u skladu s Direktivom 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća⁷⁷. Istodobno, potrebno je težiti poboljšanju životnih uvjeta Roma i jačanju mjera za promicanje njihova gospodarskog i socijalnog uključivanja u njihovim državama članicama podrijetla, kao i u državama članicama njihova boravišta.

- (17) Iako se potvrđuje da bi države članice trebale odabrati vlastite metode praćenja, ovom se Preporukom naglašava važnost prikupljanja podataka, u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća (Opća uredba o zaštiti podataka)⁷⁸ i Smjernicama za 2018. za poboljšano prikupljanje i upotrebu podataka o jednakosti koje objavljuje podskupina za podatke o jednakosti Skupine na visokoj razini za nediskriminaciju, jednakost i raznolikost⁷⁹. Preporukom se isto tako potvrđuje važnost pokazatelja kao metode praćenja. Ti se pokazatelji mogu odabrati iz portfelja pokazatelja za mjerenje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma, koje zajedno definiraju Agencija Europske unije za temeljna prava, Komisija i države članice⁸⁰.
- (18) Ova se Preporuka izričito usredotočuje na mjere za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma, bez namjere da isključi ostale marginalizirane skupine i skupine u nepovoljnom položaju. Te bi se mjere trebale temeljiti na jednakim načelima u usporedivim okolnostima. Stoga su osnovna zajednička načela za uključivanje Roma i dalje relevantna⁸¹. Komunikacija pruža daljnje smjernice za planiranje i provedbu nacionalnih strateških okvira za Rome.

Svrha je ove Preporuke potvrditi dugoročnu obvezu u pogledu zajedničkih ciljeva za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma te pružiti obnovljene i ojačane smjernice utvrđivanjem mjera koje države članice mogu donijeti u postizanju tih ciljeva.

PREPORUČUJE KAKO SLIJEDI

1. Države članice trebale bi donijeti nacionalne strateške okvire za Rome i dostaviti ih Europskoj komisiji do rujna 2021. U skladu s nacionalnim pravom i pravom Unije, dostupnim resursima i nacionalnim okolnostima, kao što su veličina, socioekonomske okolnosti, posebne potrebe i državljanstvo romskog stanovništva na njihovu području, države članice trebale bi razmotriti značaj mjera utvrđenih u ovoj Preporuci za nacionalni kontekst te ih provesti na proporcionalan i selektivan način, blisko surađujući sa svim relevantnim dionicima. Za procjenu značaja države članice trebale

⁷⁷ Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području države članice, kojom se izmjenjuje Uredba (EEZ) br. 1612/68 i stavljaju izvan snage direktive 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ ([SL L 158, 30.4.2004., str. 77.](#)).

⁷⁸ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka), ([SL L 119, 4.5.2016., str. 1.](#)).

⁷⁹ Smjernice za poboljšano prikupljanje i upotrebu podataka o jednakosti ([2018.](#)). Europski revizorski sud preporučio je razvoj odgovarajućih metoda za prikupljanje relevantnih podataka o uključivanju Roma u svim državama članicama. Političke inicijative i financijska potpora EU-a za integraciju Roma: tijekom posljednjeg desetljeća postignut je znatan napredak, ali potrebni su dodatni naponi na terenu. [Tematsko izvješće br. 14/2016.](#)

⁸⁰ Prilog 2. Komunikaciji.

⁸¹ [O osnovnim zajedničkim načelima](#) raspravljalo se na prvoj Europskoj platformi za uključivanje Roma u travnju 2009., a Vijeće EPSCO ih je potvrdilo 8. lipnja 2009. U zaključcima Vijeća države članice su pozvane da, prema potrebi, uzmu u obzir osnovna zajednička načela pri izradi i provedbi politika. Zaključci Vijeća EPSCO o uključivanju Roma ([8. lipnja 2009.](#)).

bi razmotriti mogućnost postupanja u skladu s dobrovoljnim minimalnim obvezama i, ovisno o nacionalnom kontekstu, mogućim dodatnim naporima, kako je predviđeno u Komunikaciji.

Horizontalni ciljevi: jednakost, uključivanje i sudjelovanje

2. Države članice trebale bi zajedničkim naporima donijeti i provesti mjere za jednakost te djelotvorno sprečavanje i suzbijanje diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka. Takvi bi napori trebali uključivati mjere:
- (a) kojima se pojačava borba protiv izravne ili neizravne diskriminacije, uznemiravanja, stereotipizacije, antiromske retorike, govora mržnje, zločina iz mržnje i nasilja prema Romima, kao i protiv poticanja na nešto od toga, bilo putem interneta ili izvan njega, posebno u kontekstu prenošenja, primjene i provedbe Direktive 2000/43/EZ, Okvirne odluke 2008/913/PUP i Direktive 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća⁸²;
 - (b) kojima se razvija i promiče sveobuhvatan sustav podrške žrtvama, u skladu s Direktivom 2012/29/EU, i pruža ciljane pomoći Romima koji su žrtve zločina iz mržnje i diskriminacije;
 - (c) koje pomažu u borbi protiv višestruke i strukturne⁸³ diskriminacije prema Romima, osobito ženama i djeci u romskoj zajednici, Romima koji su pripadnici skupine LGBTI+, Romima s invaliditetom, starijem romskom stanovništvu, Romima koji su bez državljanstva ili onima koji se kreću u EU-u;
 - (d) kojima se podiže svijest o tome da su napori za suzbijanje diskriminacije međusobno povezani s naporima za suzbijanje antiromizma i socijalne i ekonomske isključenosti, te da svi ti napori služe postizanju dugoročnijeg cilja jednakosti;
 - (e) kojima se analizira i prepoznaje fenomen antiromizma te se podiže svijest o njegovu postojanju, oblicima koje može poprimiti kao i njegovim štetnim posljedicama, putem medija, školskog programa ili na druge načine, te osposobljavanjem službenika i ostalih dionika da prepoznaju taj problem i porade na rješenjima;
 - (f) kojima se promiču multikulturalne aktivnosti i kampanje za podizanje svijesti u školama;
 - (g) kojima se podiže razina osviještenosti o romskim kulturama, jeziku i povijesti, uključujući sjećanje na Rome žrtve holokausta i postupke pomirenja, među ostalim osiguravanjem odgovarajućeg osposobljavanja za učitelje i izradom odgovarajućeg školskog programa, s obzirom na to da je takva osviještenosti ključna za smanjenje predrasuda i antiromizma, koji su ujedno bitni uzroci diskriminacije;

⁸² Direktiva 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) ([SL L 95, 15.4.2010., str. 1.](#)).

⁸³ Sistemska ili strukturna diskriminacija je onaj oblik diskriminacije koja se očituje kroz nejednakosti koje proizlaze iz zakonodavstva, politike i prakse, ne namjerom već kao rezultat niza institucionalnih čimbenika u pripremi, provedbi i reviziji zakonodavstva, politike i prakse. *Roma and Traveller Inclusion: Towards a new EU Framework, Learning from the work of equality bodies, Equinet Perspective* (Uključivanje Roma i Putnika: susret novom okviru EU-a, prikupljanje iskustava iz rada tijela za jednakost), Stajalište Europske mreže tijela za jednakost (Equinet), lipanj 2020.

- (a) kojima se potiču pozitivni govor o Romima i dobri primjeri, načinima koji uključuju potporu susretima među zajednicama i međukulturalnom učenju.
3. Države članice trebale bi pojačati napore u suzbijanju vrlo visoke stope rizika od siromaštva, materijalne neimaštine i teških socijalnih uvjeta među romskim stanovništvom, kako bi pružile djelotvornu potporu jednakosti i nediskriminaciji Roma. Ti bi napori trebali uključivati mjere:
- (a) kojima se povećava i poboljšava usmjeravanje ulaganja u ljudski kapital, razvoj infrastrukture i politike socijalne kohezije;
- (b) kojima se osigurava pristup odgovarajućim programima socijalne zaštite (potpora dohotku kao i davanja u naravi i pružanje usluga) za Rome u nepovoljnom položaju;
- (c) kojima se objedinjuje potpora dohotku i poticajne mjere za promicanje sudjelovanja na tržištu rada, te je potrebno poduzeti mjere za promicanje visoke razine prihvaćanja među potencijalnim primateljima;
- (d) kojima će se osigurati da se posebna pažnja posveti sprečavanju i suzbijanju siromaštva djece, uključujući poduzimanjem pojačanih nacionalnih mjera koje uzimaju u obzir mehanizme koji produljuju multigeneracijsko siromaštvo i potrebu za pružanjem potpore romskoj djeci i njihovim obiteljima u međusobno povezanim područjima zapošljavanja, socijalnih usluga, obrazovanja i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, zdravstva, stanovanja i pristupa osnovnim uslugama, prehrani i slobodnim aktivnostima;
- (e) kojima se podupire financijsku pismenost (za mlađe punoljetne osobe/članove obitelji), uključujući bolje vještine odlučivanja i planiranja kao dio mjera osnaživanja i financijske uključenosti.
4. Države članice trebale bi pojačati smisleno sudjelovanje i savjetovanje Roma, uključujući žene, djecu i mlade, kako bi pružile djelotvornu potporu jednakosti i nediskriminaciji Roma. To bi trebalo uključivati mjere:
- (a) kojima se podupire njihovo aktivno građanstvo promicanjem socijalnog, ekonomskog, političkog i kulturnog sudjelovanja, posebno žena i mladih u romskoj zajednici;
- (b) kojima se promiče izgradnja kapaciteta i sposobnost vođenja u romskom civilnom društvu kako bi se romskom stanovništvu omogućilo sudjelovanje u svim fazama političkog ciklusa i u javnom životu općenito;
- (c) kojima se promiče zapošljavanje stručnih djelatnika iz romske zajednice u javnim ustanovama kako bi se poduprlo pružanje dobrih primjera i raznolikosti te osigurala neophodna stručnost i precizna znanja o potrebama u procesu politike;
- (d) kojima se podiže svijest članova marginaliziranih romskih zajednica o ljudskim pravima te pravima i odgovornostima građana;
- (e) pomoću kojih se koordiniraju resursi, mreže i stručna znanja među sektorima kako bi se povećala uključenost mladih Roma u postupke odlučivanja i time ojačala njihova sposobnost vođenja.

Sektorski ciljevi

*Pristup kvalitetnom uključivom redovnom **obrazovanju***

5. Države članice trebale bi osigurati da Romi imaju djelotvoran jednak pristup te da mogu sudjelovati u svim fazama obrazovanja, od ranog i predškolskog obrazovanja i brige o djeci sve do visokog obrazovanja, uključujući ponovno uključivanje u obrazovanje, obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje.
6. Države članice trebale bi poboljšati jednak pristup kvalitetnom i uključivom obrazovanju romskih učenika, uključujući mjere:
 - (a) kojima se sprečava i otklanja bilo koji oblik segregacije u obrazovanju i kojima se prepoznaju i nadoknađuju prošle nepravde;
 - (b) kojima se sprečava i otklanja pogrešna dijagnoza koja bi dovela do neprimjerenog uključivanja romskih učenika u obrazovanje za učenike s posebnim potrebama i kojima se prepoznaju i nadoknađuju prošle nepravde;
 - (c) kojima se promiče razvoj i širenje uključivih metoda poučavanja i učenja i podupire učitelje u rješavanju pitanja raznolikosti u nastavi putem programa stručnog usavršavanja, mentorstva i aktivnosti uzajamnog učenja;
 - (d) kojima se potiče djelotvorno sudjelovanje roditelja u obrazovanju romskih učenika i pogoduje stvaranju veza između škola i lokalnih zajednica, uključujući posrednike;
 - (e) kojima se podupire sudjelovanje i aktivno uključivanje romskih učenika, zajedno sa svim ostalim učenicima, u svim obrazovnim aktivnostima i procesima;
 - (f) pomoću kojih se suzbija školsko nasilništvo i uznemiravanje, na internetu ili izvan njega;
 - (g) koje služe za osposobljavanje učitelja i drugog školskog osoblja u području povijesti Roma, romske kulture te metoda prepoznavanja i rješavanja problema diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka, uključujući antiromizam i nesvjesnu pristranost, uz podizanje svijesti o važnosti obrazovanja bez diskriminacije i djelotvornom jednakom pristupu redovnom obrazovanju;
 - (h) kojima se podupiru nastojanja u osiguravanju da romski učenici steknu vještine u skladu s potrebama tržišta rada.
7. Države članice trebale bi pružiti dodatnu ciljanu potporu kako bi nadoknadile štetu zbog diskriminacije i isključenosti te smanjile utjecaj socijalne i ekonomske situacije romskih učenika na obrazovne ishode, uključujući mjere:
 - (a) pomoću kojih se ulaže u rani i predškolski odgoj i obrazovanje s posebnim naglaskom na rano uključivanje romske djece;
 - (b) kojima se osigurava individualizirana potpora i posredovanje kako bi se nadoknadili jezični, kognitivni i obrazovni nedostaci, blisko surađujući s obiteljima romskih učenika i kojima se potiče ponovno uključivanje u obrazovanje i obrazovanje odraslih;
 - (c) kojima se podupire suradnja između škola, službi za socijalnu zaštitu i posrednika kako bi se spriječilo napuštanje školovanja;
 - (d) pomoću kojih se prepoznaje ranjivost djece roditelja koji su otišli u inozemstvo, kako bi im se pružila prednost u pristupu izvanškolskim programima i individualizirana potpora;

- (e) kojima se povećava socijalna mobilnost Roma pozitivnim djelovanjem, što može uključivati namjenske stipendije u strukovnom, srednjem i visokom obrazovanju te obrazovanju učitelja;
- (f) kojima se osigurava nesmetan prelazak između razina obrazovanja i promiče završetak višeg srednjeg i visokog obrazovanja, među ostalim programima profesionalnog usmjeravanja, savjetovanja, mentorstva i financijske potpore;
- (g) pomoću kojih se smanjuje rano napuštanje školovanja na svim razinama obrazovanja, s posebnim naglaskom na mlade Romkinje;
- (h) kojima se podupire sudjelovanje u neformalnom učenju i izvannastavnim aktivnostima, uključujući aktivnosti za mlade, sportske i kulturne aktivnosti, osobni razvoj, psihološku otpornost i dobrobit;
- (i) kojima se za romske učenike i njihove učitelje, posrednike i roditelje promiče stjecanje digitalnih vještina, širokopojasni pristup, odgovarajuća digitalna infrastruktura i osiguravanje nastavnog materijala namijenjenog za učenje na daljinu, kako u formalnom tako i u neformalnom obrazovanju, a posebno za osobe koje žive u marginaliziranim zajednicama.

Pristup kvalitetnom i održivom zapošljavanju

8. Države članice trebale bi promicati djelotvoran i jednak pristup Roma, posebno mladih Roma, kvalitetnom i održivom zapošljavanju, među ostalim putem mjera:
 - (a) kojima se unapređuje informiranje mladih Roma⁸⁴ kako bi stekli saznanja o dostupnim, po mogućnosti integriranim uslugama zapošljavanja i socijalnim uslugama, te kako bi ih se s njima povezalo;
 - (b) kojima se zadovoljavaju potrebe mladih nezaposlenih i neaktivnih Roma izradom individualiziranih cjelovitih akcijskih planova u kojima se uzimaju u obzir njihove sklonosti i motivacija, prepreke i vrsta nepovoljnog položaja te razlozi zbog kojih su nezaposleni ili neaktivni;
 - (c) kojima se podupiru prvo radno iskustvo, zapošljavanje, naukovanje i razvoj karijere;
 - (d) kojima se olakšava prelazak iz obrazovnog sustava na tržište rada putem savjetovanja, mentorstva, pripravnštva, poslovnih inkubatora i dvojnog obrazovanja;
 - (e) kojima se podupire pristup osposobljavanju i stjecanje vještina informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) kao i digitalnih vještina među mladim Romima, kako bi ih se bolje pripremilo za potražnju na tržištu rada te kako bi mogli iskoristiti mogućnosti koje u svakodnevnom životu nude postojeći i novi digitalni alati i trendovi;
 - (f) kojima se podupire subvencioniranje zapošljavanja i podjela troškova povezana sa zapošljavanjem, osposobljavanje na radnom mjestu, razvoj vještina, stjecanje i unapređivanje stručnih kvalifikacija i ponovno uključivanje u obrazovanje;

⁸⁴

U skladu s onim što je opisano u Komisijinom Prijedlogu preporuke Vijeća „Lakši prelazak u svijet rada – jačanje Garancije za mlade” [COM\(2020\) 277 final](#), 1.7.2020.

- (g) kojima se promiče istinski jednak pristup samozapošljavanju i poduzetništvu, uključujući socijalno poduzetništvo, ciljanom potporom;
- (h) kojima se promiče zapošljavanje u javnom i privatnom sektoru putem mjera koje uključuju pozitivno djelovanje i programe potpore za poslodavce;
- (i) kojima se suzbija, smanjuje i otklanja diskriminacija intenzivnijim informiranjem o zapošljavanju i pristupu zapošljavanju bez diskriminacije te osposobljava poslodavce za metode prepoznavanja i rješavanja problema diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka, uključujući antiromizam i nesvjesnu pristranost.

*Zdravstvo i pristup kvalitetnim **uslugama zdravstvene skrbi i socijalnim uslugama***

9. Države članice trebale bi osigurati djelotvoran i jednak pristup bez prepreka kvalitetnim uslugama zdravstvene skrbi, posebno skupinama koje su najugroženije ili osobama koje žive u marginaliziranim ili udaljenim mjestima, uključujući mjere:

- (a) kojima se promiče i poboljšava pristup:
 - (i) Romkinja zdravstvenim pregledima i pregledima za rano otkrivanje bolesti, prenatalnoj i postnatalnoj skrbi, uslugama savjetovanja i planiranja obitelji te uslugama u području spolnog i reproduktivnog zdravlja koje općenito pružaju nacionalne službe zdravstvene skrbi;
 - (ii) romske djece kvalitetnoj primarnoj skrbi i preventivnim mjerama, kao i programima cijepljenja namijenjenima djeci;
 - (iii) ranjivog romskog stanovništva (starije romsko stanovništvo, Romi s invaliditetom, Romi koji su pripadnici skupine LGBTI+, Romi koji putuju unutar Unije, Romi koji su državljani trećih zemalja i Romi bez državljanstva) kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi;
- (b) kojima se podupire zdravstvene posrednike i podiže svijest Roma o mjerama primarne prevencije, poput promicanja zdravog načina života, sprečavanja zlouporabe opojnih sredstava i poboljšanja pristupa uslugama zaštite mentalnog zdravlja;
- (c) kojima se sprečava i suzbija diskriminacija Roma, podizanjem svijesti o pružanju zdravstvene skrbi i pristupu zdravstvu bez diskriminacije, osposobljavanjem zdravstvenih djelatnika, studenata medicine i zdravstvenih posrednika za metode prepoznavanja i rješavanja problema diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka, uključujući antiromizam i nesvjesnu pristranost;
- (d) kojima se bori protiv digitalne isključenosti Roma u pristupu uslugama zdravstvene skrbi na način koji uključuje premošćivanje jaza u pogledu digitalnih vještina kada je riječ o pristupu podacima o zdravstvenom stanju;
- (e) kojima se sprečavaju i otklanjaju segregirane zdravstvene usluge i osigurava prepoznavanje i nadoknađivanje prošlih nepravdi, uključujući prisilnu sterilizaciju Romkinja;
- (f) kojima se promiče pristup Roma studijima u području medicine i podupire zapošljavanje Roma kao zdravstvenih radnika i posrednika, posebno u regijama sa znatnim brojem romskog stanovništva;
- (g) kojima se suzbija i sprečava moguće izbijanje bolesti u marginaliziranim ili udaljenim romskim naseljima;

- (h) kojima se poboljšava pristup uslugama u zajednici i obitelji za osobe s invaliditetom, starije osobe i djecu bez roditeljske skrbi (na primjer, usluge razvoja, socijalno stanovanje, usluge dnevne skrbi za osobe s invaliditetom i mreže udomitelja);
- (i) kojima se sprečava institucionalizacija i podupire prelazak s institucionalne skrbi na obiteljsku skrb i skrb u zajednici, pružanjem potpore obiteljima koje se nalaze u izrazito teškom položaju i osobama s invaliditetom (na primjer, savjetodavne usluge i financijski poticaji, pomoć u hrani, usluge stanovanja uz tuđu pomoć i usluge razvoja);
- (j) kojima se promiče razmjena i prijenos primjera najbolje prakse koji se odnose na javno zdravstvo za Rome upotrebljavajući primjerice okvir javnog zdravstva Komisije i država članica u Upravljačkoj skupini za promicanje zdravlja, sprečavanje bolesti i upravljanje nezaraznim bolestima.

Pristup odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama

10. Države članice trebale bi osigurati jednako postupanje prema Romima u pristupu odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama, uključujući mjere:
 - (a) kojima se osigurava pristup osnovnim uslugama, kao što su voda iz slavine⁸⁵, sigurna i čista voda za piće, odgovarajući sanitarni uvjeti, usluge sakupljanja i gospodarenja otpadom, usluge u području zaštite okoliša, električna energija, plin, prijevoz, financijske usluge i digitalne komunikacije, i fizičkoj infrastrukturi, osiguravajući bez prekida osnovne komunalne usluge, kako u normalnim uvjetima, tako i tijekom pandemija, ekoloških katastrofa i drugih kriza;
 - (b) pomoću kojih se može pratiti, otkloniti i spriječiti bilo kakvu prostornu segregaciju i promicati desegregaciju izradom konkretnih planova za rješavanje stambenih pitanja uz uključivanje lokalnih zajednica i pogođenih romskih zajednica;
 - (c) kojima se podupiru i jačaju tijela javne vlasti odgovorna za standarde stanovanja, osnovnih usluga i zaštite okoliša, kao i drugi relevantni dionici u tom području, među ostalim osiguravanjem potrebnih ovlasti i resursa za potrebe izrade stambenih planova, praćenje segregacije i provedbu sveobuhvatnih regulatornih mjera ili mjera potpore;
 - (d) kojima se sprečavaju prisilne deložacije ranim upozorenjem i posredovanjem, organizira potpora osobama kojima prijeti deložacija i pronalazi odgovarajući alternativni smještaj, stavljajući poseban naglasak na obitelji;
 - (e) kojima se poboljšavaju životni uvjeti Roma, sprečava i suzbija štetan učinak na zdravlje zbog izloženosti zagađenju i onečišćenjima;
 - (f) kojima se pruža socijalna potpora i pristup glavnim uslugama Romima koji su beskućnici;
 - (g) kojima se osigurava jednak pristup socijalnom stanovanju, donošenjem kriterija pristupa koji daju prednost socijalnim potrebama;

⁸⁵

Vidjeti članak 16. zajedno s uvodnom izjavom 31. Prijedloga direktive o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju (preinaka) ([ST 606 2020 REV 1](#)).

- (h) kojima se podržavaju integrirani programi stanogradnje usmjereni na marginalizirane Rome, kombinirajući mikroizjmove za izgradnju i održavanje stambenih jedinica s programima financijske pismenosti i štednje, osposobljavanjem u području građevine i poticajnim mjerama;
- (i) kojima se podupire izgradnja i održavanje odmorišta za Putnike.

Partnerstva i institucionalni kapaciteti

Uključivanje i podupiranje nacionalnih kontaktnih točaka za Rome

11. Države članice trebale bi osigurati nacionalnim kontaktnim točkama za Rome odgovarajuća potrebna sredstva, ljudske resurse, ovlaštenja i politički utjecaj kako bi mogle djelotvorno koordinirati i pratiti nacionalne politike za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma, uključujući informiranje na lokalnoj razini.
12. Države članice trebale bi omogućiti nacionalnim kontaktnim točkama za Rome olakšano sudjelovanje i uključivanje romskog civilnog društva u izradi, provedbi, praćenju i reviziji nacionalnih strateških okvira za Rome i lokalnih akcijskih planova za Rome, i to putem reformiranih nacionalnih platformi za Rome.
13. Države članice trebale bi osigurati da nacionalne kontaktne točke za Rome budu uključene u izradu politika socijalnog uključivanja i univerzalnih usluga, kako bi se poboljšao njihov značaj za Rome i doseg koji nude, te ih prema potrebi isto tako uključiti u postupak odlučivanja o izradi programa za upotrebu sredstava Unije i njihovo praćenje.

Uključenost tijela za promicanje jednakog postupanja

14. Države članice trebale bi podupirati tijela za promicanje jednakog postupanja („tijela za jednakost”) kako bi mogla djelotvorno i neovisno funkcionirati i surađivati sa svim relevantnim dionicima, uključujući nacionalne kontaktne točke za Rome, tijela javne vlasti, organizacije civilnog društva i privatni sektor. Takva potpora trebala bi uključivati i to da se tijelima za jednakost omogući da:
 - (a) pokreću postupke u slučajevima diskriminacije, govora mržnje i zločina iz mržnje te da vode strateške parnice;
 - (b) rješavaju pitanje nedovoljnog prijavljivanja diskriminacije, govora mržnje i zločina iz mržnje te da podižu svijest o pravima Roma;
 - (c) prikupljaju podatke o jednakosti i diskriminaciji Roma te da o tome provode istraživanja;
 - (d) grade kapacitete romskog civilnog društva i s njim surađuju, s naglaskom na pristupu pravosuđu i provedbi zakonodavstva o jednakosti;
 - (e) pružaju smjernice i osposobljavanja javnim i privatnim organizacijama i medijima.
15. Države članice trebale bi se pobrinuti da su tijela za jednakost aktivno uključena te da mogu djelotvorno pridonijeti izradi, provedbi, praćenju i reviziji nacionalnih strateških okvira za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma i relevantnih programa za upotrebu sredstava Unije, među ostalim:
 - (a) oslanjanjem na savjete tijela za jednakost o standardima za provedbu nacionalnih strateških okvira kako bi se pri njihovoj izradi i provedbi osigurao veći naglasak na suzbijanju i sprečavanju diskriminacije, uključujući suzbijanje antiromizma i napore za otklanjanje strukturne diskriminacije;

- (b) uključivanjem tijela za jednakost u strukture uspostavljene radi nadziranja provedbe, praćenja i revizije nacionalnih strateških okvira za Rome te u odbore za praćenje relevantnih fondova Unije.

Mobilizacija lokalnih i regionalnih dionika

16. Države članice trebale bi uključiti tijela regionalne i lokalne vlasti i lokalno civilno društvo u izradu, provedbu, praćenje i reviziju nacionalnih strateških okvira.
17. Države članice trebale bi poticati tijela regionalne i lokalne vlasti, u okviru svojih nadležnosti, da razviju ili unaprijede svoje lokalne akcijske planove ili planove za suzbijanje segregacije, ili strateške okvire za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma. Ti akcijski planovi ili strateški okviri trebali bi sadržavati mjere, osnovne vrijednosti, mjerila, mjerljive ciljeve i raspodjelu sredstava.
18. Države članice trebale bi osigurati suradnju između tijela središnje i lokalne vlasti u izradi i provedbi programa financiranja Unije relevantnih za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije Roma, kako bi se osiguralo da su jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma predviđeni tijekom cijele pripreme, provedbe, praćenja i evaluacija programâ, te postići bolje usmjeravanje sredstava Unije na lokalnu razinu.
19. Države članice trebale bi promicati uključivost, raznolikost i pozitivno djelovanje kako bi osigurale da javne ustanove na lokalnoj i regionalnoj razini zapošljavaju stručne djelatnike iz romske zajednice.
20. Države članice trebale bi osnažiti i prepoznati zastupljenost Roma na lokalnoj razini mobilizacijom zajednice, odnosno lokalnim razvojem pod vodstvom zajednice.

Suradnja s civilnim društvom

21. Države članice trebale bi promicati socijalne inovacije, partnerstvo i suradnju između tijela javne vlasti i romskog i proromskog civilnog društva.
22. Države članice trebale bi u potpunosti upotrebljavati nacionalne platforme za Rome ili bilo koje druge mehanizme za suradnju i dijalog u državama članicama kako bi se na transparentan i uključiv način uključilo romsko i proromsko civilno društvo te druge dionike u izradu, provedbu, praćenje i reviziju nacionalnih strateških okvira za Rome i lokalnih akcijskih planova.
23. Države članice trebale bi podupirati civilno društvo u praćenju i prijavljivanju zločina iz mržnje i govora mržnje prema Romima te pomoći žrtvama u prijavljivanju zločina iz mržnje i govora mržnje.
24. Države članice trebale bi osigurati financiranje za potporu pluralizmu i neovisnosti romskog i proromskog civilnog društva, uključujući romske organizacije mladih, omogućujući im na taj način da kao neovisne nadzorne organizacije izvješćuju o nacionalnim strateškim okvirima za Rome i provode njegovo praćenje, te da održavaju svoje administrativne kapacitete.
25. Države članice trebale bi uključiti civilno društvo i romske zajednice tijekom cijelog programskog ciklusa za upotrebu sredstava Unije, na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini (uključujući članove relevantnih odbora za praćenje fondova Unije).
26. Države članice trebale bi promicati izgradnju kapaciteta i sposobnost vođenja u romskom civilnom društvu, uključujući organizacije mladih, kako bi se predmetnim tijelima i organizacijama omogućilo sudjelovanje u svim fazama političkog ciklusa i u javnom životu općenito.

27. Države članice trebale bi promicati međusektorski rad i šire saveze za jednakost i uključivanje, uz suradnju s vladom, civilnim društvom, poslovnim subjektima i sektorima, akademskom zajednicom i istraživačkim centrima. Time bi se mogla ostvariti zajednička djelovanja među subjektima koji promiču rodnu ravnopravnost, rade na suzbijanju rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i povezanih oblika netrpeljivosti ili rade u korist prava djece, starijih osoba, Roma, skupine LGBTI+, osoba s invaliditetom, tražitelja azila, izbjeglica i drugih migranata i osoba bez državljanstva.

Financiranje

28. Države članice, posebno one s većim poteškoćama u pogledu jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma i/ili većim romskim zajednicama, trebale bi u potpunosti i na optimalan način upotrebljavati redovna i namjenska sredstva Unije i nacionalna sredstva iz fondova koji su relevantni za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije Roma, što može uključivati odabir posebnih ciljeva promicanja socioekonomske integracije skupina u nepovoljnom položaju i marginaliziranih zajednica kao što su Romi⁸⁶, te osiguravanje djelotvorne koordinacije između Unijinih i nacionalnih izvora financiranja relevantnih za jednakost i socioekonomsko uključivanje Roma.
29. Države članice trebale bi osigurati sudjelovanje tijela regionalnih, lokalnih, gradskih i drugih tijela javne vlasti, ekonomskih i socijalnih partnera i relevantnih tijela koja predstavljaju civilno društvo i nevladine organizacije, kao i tijela koja su odgovorna za promicanje socijalne uključenosti, temeljnih prava i nediskriminacije tijekom pripreme, provedbe, praćenja i evaluacije programa Unije, uključujući sudjelovanje u odborima za praćenje.
30. Države članice trebale bi dodijeliti dovoljno nacionalnih sredstava za provedbu mjera politike koje su navedene u strateškom okviru EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma i nacionalnim strateškim okvirima, osiguravajući da odražavaju stvarne potrebe romskih zajednica te da su razmjerna veličini romskih zajednica i problemima s kojima se suočavaju.
31. Države članice trebale bi osigurati da se nacionalnim planovima oporavka i otpornosti⁸⁷ potiče uključivanje ranjivih skupina, među ostalim Roma i drugih osoba manjinskoga rasnog ili etničkog podrijetla.
32. Države članice trebale bi poboljšati izradu, provedbu, praćenje i evaluaciju programâ EU-a ili strukturnih reformi za socioekonomsko uključivanje manjina, primjerice traženjem tehničke pomoći u okviru programa potpore strukturnim reformama.
33. Države članice trebale bi poticati upotrebu nacionalnih sredstava i sredstava Unije za izgradnju kapaciteta i omogućiti razmjenu dobre prakse između tijela na središnjoj i lokalnoj razini i organizacija civilnog društva, tako da ta tijela i organizacije mogu pridonijeti provedbi mjera za borbu protiv diskriminacije Roma ubrzavanjem jednakosti i uključivanja, uključujući suzbijanje segregacije i promicanje sudjelovanja Roma.
34. Države članice trebale bi zadovoljiti financijske potrebe na lokalnoj razini, uključujući one iz gradskih područja, kako bi na održiv način poduprle Rome koji se

⁸⁶ Vidjeti posebno članak 4. stavak 1. točke (v) i (viii) Prijedloga za ESF+, [COM\(2018\) 382 final](#).

⁸⁷ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi instrumenta za oporavak i otpornost, [COM\(2020\) 408 final](#).

kreću u EU-u, među ostalim, osiguravanjem jezičnog osposobljavanja, ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, školovanja, javnih službi za zapošljavanje, socijalnih radnika, posrednika itd.

Praćenje i izvješćivanje o nacionalnim strateškim okvirima za Rome

35. Države članice trebale bi na odgovarajući način provoditi praćenje i evaluaciju provedbe nacionalnih strateških okvira upotrebom portfelja pokazatelja koji su razvile Agencija Europske unije za temeljna prava („Agencija”), nacionalne kontaktne točke za Rome, nacionalni zavodi za statistiku i Komisija u kontekstu radne skupine za pokazatelje koji se odnose na Rome i izvješćivanje kojom koordinira Agencija⁸⁸.
36. S obzirom na težnje i glavne ciljeve Unije utvrđene u Komunikaciji, države članice trebale bi uključiti nacionalne kvantitativne i/ili kvalitativne ciljeve u nacionalne strateške okvire za Rome prilagođene nacionalnim okolnostima i dostupnim mogućnostima prikupljanja podataka o jednakosti razvrstanim po etničkom podrijetlu (ili zamjenskom kriteriju).
37. Države članice trebale bi obavijestiti Komisiju o svim mjerama poduzetima u skladu s ovom Preporukom do lipnja 2023. Nakon toga, države članice trebale bi svake dvije godine izvješćivati Komisiju o tekućim i novim mjerama, uključujući informacije o svakom napretku postignutom u svakom tematskom području u provedbi nacionalnih strateških okvira za Rome. Izvješća država članica upotrebljavat će se za dvogodišnja izvješća Komisije i izvješća o evaluaciji Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi strateškog okvira EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma.
38. Države članice trebale bi se pobrinuti da se nacionalna izvješća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma objavljuju kako bi se povećala transparentnost i omogućilo informiranje o politikama, te prema potrebi trebaju osigurati da se u nacionalnim parlamentima raspravlja o nacionalnoj strategiji i završnim izvješćima o provedbi.
39. Agencija Europske unije za temeljna prava trebala bi provesti redovito istraživanje o Romima 2020., 2024. i 2028. kako bi osigurala podatke potrebne za dobivanje osnovnih, srednjoročnih i krajnjih rezultata koji odražavaju bilo kakvu promjenu u položaju Roma. Agencija bi isto tako trebala poduprijeti države članice u njihovim nastojanjima da prikupe odgovarajuće podatke o jednakosti, poduprijeti Komisiju u praćenju i analizi te poduprijeti nacionalne kontaktne točke za Rome pri izvješćivanju, uz pomoć radne skupine za pokazatelje koji se odnose na Rome i izvješćivanje.

Ovom se Preporukom zamjenjuje Preporuka Vijeća od 9. prosinca 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama⁸⁹.

⁸⁸ COM(2020) 620 final (Prilog 2.) i [Monitoring framework for an EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation – Objectives and indicators](#) (Okvir za praćenje strateškog okvira EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma. – Ciljevi i pokazatelji).

⁸⁹ [SL C 378, 24.12.2013., str. 1.](#)

Sastavljeno u Bruxellesu

*Za Vijeće
Predsjednik*